

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 10

NOVEMBER 2020

**GESKIEDENIS (WEERGAWES 1)
(EKSEMPLAAR)**

PUNTE: 150

TYD: 3 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 9 bladsye en 'n addendum van 12 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

1. Hierdie vraestel bestaan uit AFDELING A en AFDELING B, wat op die voorgeskrewe inhoudsraamwerk in die KABV-dokument gebaseer is. DRIE brongebaseerde vrae in AFDELING A en DRIE opstelvrae in AFDELING B.

AFDELING A: BRONGEBASEERDE VRAE

VRAAG 1: TRANSFORMASIE IN SUIDER-AFRIKA NA 1750

VRAAG 2: KOLONIALE UITBREIDING NA 1750

VRAAG 3: DIE SUID-AFRIKAANSE OORLOG EN UNIE

AFDELING B: OPSTELVRAE

VRAAG 4: TRANSFORMASIE IN SUIDER-AFRIKA NA 1750 –
DIE OPKOMS VAN DIE BASOETO-KONINKRYK ONDER
KONING MOSHOESHOE

VRAAG 5: KOLONIALE UITBREIDING NA 1750:
SAMEWERKING EN KONFLIK OP DIE HOËVELD

VRAAG 6: DIE SUID-AFRIKAANSE OORLOG EN UNIE –
DIE NATURELLE GRONDWET VAN 1913

2. AFDELING A bestaan uit DRIE brongebaseerde vrae. Bronmateriaal wat benodig word om hierdie vrae te beantwoord, kan in die ADDENDUM gevind word.
3. AFDELING B bestaan uit DRIE opstelvrae.
4. Beantwoord DRIE vrae soos volg:
 - 4.1 Ten minste EEN moet 'n brongebaseerde vraag wees en ten minste EEN moet 'n opstelvraag wees.
 - 4.2 Die DERDE vraag kan óf 'n brongebaseerde vraag óf 'n opstelvraag wees.
5. In die beantwoording van die vrae moet jy jou kennis, vaardighede en insig gebruik.
6. Jy sal benadeel word deur die blote oorskrif van die bronne as antwoorde.
7. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
8. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A: BRONGEBASEERDE VRAE

Beantwoord ten minste EEN vraag, maar nie meer as TWEE vrae uit hierdie afdeling. Bronmateriaal wat gebruik moet word om hierdie vrae te beantwoord, is in die ADDENDUM vervat.

VRAAG 1: HOE HET SHAKA, 'N KRYGER, DIE MAGTIGE ZOELOE-KONINKRYK GEKONSOLIDEER?

Bestudeer Bron 1A, 1B, 1C en 1D en beantwoord die vrae wat volg.

1.1 Verwys na Bron 1A.

- 1.1.1 Wie, volgens die bron, was Shaka se moeder? (1 x 1) (1)
- 1.1.2 Verduidelik wat word met, 'grootword as 'n vaderlose kind' bedoel. (1 x 2) (2)
- 1.1.3 Noem die hoofmanne van die volgende Nguni-groepe:
- (a) Mthethwa
- (b) Ndwandwe (2 x 1) (2)
- 1.1.4 Gebruik die inligting in die bron en jou eie kennis om te verduidelik hoe Shaka tot 'n kryger ontwikkel het. (2 x 2) (4)
- 1.1.5 Verduidelik hoe Dingiswayo tot Shaka se prestasies bygedra het. (2 x 2) (4)

1.2 Lees Bron 1B.

- 1.2.1 Wat, volgens die bron, was die naam van Shaka se hoofstad? (1 x 1) (1)
- 1.2.2 Gee 'n ander betekenis vir die woord 'KwaBulawayo'. (1 x 1) (1)
- 1.2.3 Verduidelik die term, '*Mfekane*', in die konteks van Shaka se oorloë gedurende sy bewind. (1 x 2) (2)
- 1.2.4 Verskaf DRIE name van hoofmanne of stamleiers wat uit vrees vir Shaka noordwaarts gevlug het. (3 x 1) (3)
- 1.2.5 Hoe, volgens die bron, het die ontwikkeling van die militêre stelsel groot ekonomiese en maatskaplike veranderinge in die Zoeloe-koninkryk veroorsaak? (3 x 1) (3)
- 1.2.6 Gebruik die inligting in die bron en jou eie kennis om te verduidelik wat die gevolge van Shaka se oorloë was. (2 x 2) (4)

1.3 Raadpleeg Bron 1C.

- 1.3.1 Noem TWEE blanke handelaars wie Shaka in 1824 besoek het. (2 x 1) (2)
- 1.3.2 Wat was die rede, volgens die bron, waarom Shaka die blanke handelaars verwelkom het? (3 x 1) (3)
- 1.3.3 Verskaf bewyse uit die bron wat daarop dui dat Shaka 'n aangename en vriendelike karakter gehad het. (2 x 1) (2)
- 1.3.4 Hoe, volgens die bron, was Shaka waargeneem? (2 x 1) (2)
- 1.3.5 Verduidelik wat jy dink die handelaars se bymotief vir die besoek aan Shaka was? (1 x 2) (2)

1.4 Lees Bron 1D.

- 1.4.1 Watter boodskap dra die foto rakende Shaka oor? Gebruik die visuele leidrade in die bron om jou antwoord te ondersteun. (1 x 2) (2)
- 1.4.2 Vergelyk Bron 1A en Bron 1D. Verduidelik hoe die inligting in Bron 1A die bewyse in Bron 1D met betrekking tot Shaka se konsolidasie van die Zoeloe-koninkryk, ondersteun. (2 x 2) (4)
- 1.5 Deur gebruik te maak van die inligting in die relevante bronne en jou eie kennis, skryf 'n paragraaf van ongeveer SES reëls (ongeveer 60 woorde) waarin jy verduidelik hoe Shaka, die kryger, die Zoeloe-koninkryk in 'n magtige Zoeloe-koninkryk gekonsolideer het. (6)

[50]

VRAAG 2: HOE HET BRITSE KOLONIALISME DIE LEWENS VAN DIE INWONERS VAN DIE KAAPKOLONIE, BEÏNVLOED?

Bestudeer Bron 2A, 2B, 2C en 2D en beantwoord die vrae wat volg.

2.1 Verwys na Bron 2A.

2.1.1	Definieer die term <i>kolonialisme</i> in jou eie woorde.	(1 x 2)	(2)
2.1.2	Wie, volgens die bron, het aan Nongqawuse verskyn?	(1 x 1)	(1)
2.1.3	Watter instruksies, volgens die bron, was deur die twee vreemde geeste aan Nongqawuse aangaande die Xhosa-nasie gegee?	(2 x 1)	(2)
2.1.4	Haal bewyse uit die bron aan wat Nongqawuse gebruik het om die mislukking van die voorspelling te regverdig.	(1 x 1)	(1)
2.1.5	Gebruik jou eie kennis om die gevolge van die vee-slagting op die Xhosa-nasie te verduidelik.	(2 x 2)	(4)

2.2 Raadpleeg Bron 2B.

2.2.1	Wie, volgens die bron, was die inheemse mense van die Kaap in 1652?	(1 x 1)	(1)
2.2.2	Verskaf bewyse uit die bron wat die positiewe veranderinge aandui wat deur die sendelinge sedert hulle aankoms in die Kaapkolonie gemaak is.	(2 x 1)	(2)
2.2.3	Lewer kommentaar oor die gevolge (eindresultaat) van die Ordinansie 50 op die Boere.	(2 x 2)	(4)

2.3 Bestudeer Bron 2C.

2.3.1	Haal bewyse uit die bron aan wat die verwagtinge van die Boere wat vanaf die Kaapkolonie na die binneland beweeg het, voorstel.	(3 x 1)	(3)
2.3.2	Wat, volgens die bron, was die Boere se reaksie teenoor Verengelsing?	(2 x 1)	(2)
2.3.3	Gebruik die bron en identifiseer die redes vir die Boere se ontevredenheid met die sendelinge wat tot die Groot Trek gelei het.	(4 x 1)	(4)
2.3.4	Verduidelik waarom die Boere daarin belanggestel het om meer grond te kry.	(2 x 2)	(4)
2.3.5	Lewer kommentaar op die Boere se houding teenoor Swartes in die Kaapkolonie.	(2 x 2)	(4)

2.4 Lees Bron 2D.

2.4.1 Wie, volgens die bron, was vir die Xhosa vee-slagting verantwoordelik? (1 x 2) (2)

2.4.2 Watter boodskap dra die prent aangaande die Xhosa vee-slagting krisis tussen 1856–1857, oor? (2 x 2) (4)

2.4.3 Lewer kommentaar oor die bruikbaarheid van hierdie bron vir 'n geskiedkundige wat die Xhosa vee-slagting van 1856–1857 navors. (2 x 2) (4)

2.5 Gebruik die inligting in die relevante bronne en jou eie kennis en skryf 'n paragraaf van ongeveer SES reëls (ongeveer 60 woorde) waarin jy die impak van die Britse kolonialisme op die inwoners van die Kaapkolonie verduidelik. (6)
[50]

VRAAG 3: HOE HET DIE SUID-AFRIKAANSE OORLOG DIE LEWENS VAN BEIDE DIE BOERE EN SWART SUID-AFRIKANERS TYDENS DIE JARE 1899–1902 BEÏNVLOED?

Bestudeer Bron 3A, 3B, 3C en 3D en beantwoord die vrae wat volg.

3.1 Verwys na Bron 3A.

- 3.1.1 Identifiseer TWEE Boer-republieke wat by die Suid-Afrikaanse Oorlog betrokke was. (2 x 1) (2)
- 3.1.2 Wanneer, volgens die bron, het die Suid-Afrikaanse Oorlog uitgebreek? (1 x 1) (1)
- 3.1.3 Noem die swart bevolkingsgroepe wat ook deur die oorlog geaffekteer was. (4 x 1) (4)
- 3.1.4 Gebruik jou eie kennis en verduidelik waarom die oorlog as 'n 'witmensoorlog' bekend gestaan het. (1 x 2) (2)
- 3.1.5 Lewer kommentaar oor waarom die swart bevolkingsgroepe die Suid-Afrikaanse Oorlog as hul voordeel beskou het. (2 x 2) (4)

3.2 Lees Bron 3B.

- 3.2.1 Verduidelik wat met '*verskroeide aarde beleid*' bedoel word. (1 x 2) (2)
- 3.2.2 Wat, volgens die bron, was die redes vir die toename in die aantal sterftes in die Swart konsentrasiekampe? (3 x 1) (3)
- 3.2.3 Gebruik jou eie kennis om te verduidelik waarom die behandeling van Swartes en Blankes in die kampe verskil het. (1 x 2) (2)
- 3.2.4 Lewer kommentaar op die belangrikheid van die ondertekening van die Verdrag van Vereeniging. (2 x 2) (4)

3.3 Raadpleeg Bron 3C.

- 3.3.1 Identifiseer TWEE toestande wat daarop dui dat Lizzie 'n behoefte aan goeie sorg gehad het. (2 x 1) (2)
- 3.3.2 Waarom, volgens die bron, was Lizzie se ma as "ongewens" beskou? (2 x 1) (2)
- 3.3.3 Verskaf bewyse, uit die bron, wat die redes vir die hoë sterftesyfers in die konsentrasiekampe aandui. (4 x 1) (4)
- 3.3.4 Gebruik jou eie kennis om die verhouding tussen die Boere en die Britte te verduidelik. (2 x 2) (4)

3.4 Bestudeer Bron 3D.

3.4.1 Watter boodskap word deur die prent oorgedra? (2 x 2) (4)

3.4.2 Vergelyk Bron 3B en Bron 3D. Verduidelik hoe die inligting in Bron 3B die bewyse in Bron 3D met betrekking tot die toestande in die konsentrasiekampe ondersteun. (2 x 2) (4)

3.5 Gebruik die inligting in die relevante bronne en jou eie kennis en skryf 'n paragraaf van ongeveer SES reëls (ongeveer 60 woorde) waarin jy die impak van die Suid-Afrikaanse Oorlog op die lewens van beide die Boere en Swart Suid-Afrikaners gedurende die jare 1899–1902 verduidelik. (6)

[50]

AFDELING B: OPSTELVRAE**VRAAG 4: TRANSFORMASIE IN SUIDER-AFRIKA NA 1750 – DIE OPKOMS VAN DIE BASOETO-KONINKRYK ONDER KONING MOSHOESHOE**

Moshoeshoe was 'n wonderlike militêre strategeeg, diplomaat en nasiebouer.

Stem jy saam met die stelling? Motiveer jou antwoord met relevante geskiedkundige bewyse.

[50]**VRAAG 5: KOLONIALE UITBREIDING NA 1750 – SAMEWERKING EN KONFLIK OP DIE HOËVELD**

Daar was baie konflik en samewerking op die Hoëveld tussen die Britte, Boere en die Basoeto.

Bespreek hierdie stelling met verwysing na hoe die Britte die konflik suksesvol opgelos het.

[50]**VRAAG 6: DIE SUID-AFRIKAANSE OORLOG EN DIE UNIE – DIE NATURELLE GRONDWET VAN 1913**

Bespreek krities die maatskaplike en ekonomiese impak van die Naturelle Grondwet van 1913 op die Swart bevolking.

Gebruik relevante bewyse om jou argument te staaf.

[50]**TOTAAL: 150**

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 10

NOVEMBER 2020

**GESKIEDENIS (WEERGAWE 1)
ADDENDUM
(EKSEMPLAAR)**

Hierdie addendum bestaan uit 12 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET SHAKA, DIE KRYGER, 'N MAGTIGE ZOELOE-KONINKRYK GEKONSOLIDEER?**BRON 1A**

Hierdie onderstaande bron fokus op Shaka se opvoeding en hoe hy 'n kryger geword het.

Nandi en haar seun het toevlug in die Mhlathuze-vallei van die Langeni-volk gesoek. Hier het Shaka as 'n vaderlose kind grootword, en was klaarblyklik die slagoffer van vernedering en wrede behandeling deur die Langeni-seuns. In daardie tyd was daar twee sterk mededingende Nguni-groepe, die Mthethwa gelei deur die opperhoof Dingiswayo, en die Ndwandwe onder leiding van die wrede Zwide ... Hy het dus in die hof van Dingiswayo grootgeword, wat hulle met vriendelikheid verwelkom het. Shaka het egter baie gely as gevog van die afknouery en lolly (terg) van die Mthethwa-seuns, wat ook sy aansprake op leierskap verafsku het.

Namate hy tot manlikheid gegroei het, het Shaka nuwe talente en bekwaamhede begin ontdek. Uiterlik, was hy lank en kragtig gebou, en sy vaardigheid en waagmoed het hom 'n natuurlike voordeel oor die jeugdiges in sy ouderdomsgroep gegee; innerlik, het hy 'n dors na mag ontwikkel. Toe hy omtrent drie-en-twintig jaar oud was, is hy in een van die Mthethwa-regimente opgeneem waar hy 'n bevrediging soos nooit vantevore ondervind het. Met die impi in die iziCwe-regiment het hy die kameraadskap gehad wat hy voorheen ontbreek het, terwyl die slagveld 'n stadion verskaf het waarin hy sy talente en dapperheid (moed) kon demonstreer. Sy uitstaande dade van moed het die aandag van sy opperheer gelok en namate hy vinnig in Dingiswayo se leër opgang gemaak het, het hy een van sy voorste bevelvoerders geword ... Terwyl hy in die Mthethwa-weermag was, was Shaka oorweldig (vasgevang) met probleme van strategie en oorlogvoeringstaktieke, en Dingiswayo het baie bygedra tot Shaka se latere prestasies in oorloë. Militarisme was daarna 'n lewenswyse vir hom, en een wat hy op duisende ander sou toepas.

[Uit <https://www.sahistory.org.za/people/shaka-zulu>. Toegang 18 November 2020 verkry.]

BRON 1B

Die onderstaande bron beskryf hoe Shaka sy koninkryk opgebou het.

KwaBulawayo. Shaka se eerste hoofstad was op die oewer van die Mhodi, 'n klein sytak (tak) van die Mkhumbanerivier in die Babanango-distrik. Hy het sy groot vesting KwaBulawayo ('by die plek van die moord') genoem. Namate sy koninkryk gegroei het, het hy 'n veel groter KwaBulawayo gebou, ...

Ekonomiese en sosiale veranderinge: Die ontwikkeling van die militêre stelsel het groot ekonomiese en sosiale veranderinge veroorsaak. Dat soveel jeugdige by die koninklike-barakke gekonsentreer was, het gelei tot 'n massiewe oordrag van ekonomiese potensiaal na 'n gesentraliseerde staat. Die vee-rykdom van die hele gemeenskap dwarsdeur die koninkryk is egter aansienlik verbeter; alhoewel die meeste van die kuddes deur die koning en sy hoofmanne en indunas besit is, het almal in die trots wat deur die grootheid van die koninklike kuddes meegebring is gedeel, asook die trots om aan die ongeëwenaarde militêre mag van die Zoeloe te behoort.

Gevolge van Shaka se oorloë: Sy oorloë het gepaard gegaan met groot slagting en het baie migrasies veroorsaak. Die gevolge daarvan was selfs ver noord van die Zambezirivier gevoel. Omdat hulle Shaka gevrees het, het leiers soos Zwangendaba, Mzilikazi en Shoshangane noordwaarts ver in die sentraal-Afrikaanse binneland ingetrek en op hul beurt oorlog en verwoesting gesaai voordat hulle hul eie koninkryke ontwikkel het. Sommige skat dat Shaka tydens sy bewind die dood van meer as 'n miljoen mense veroorsaak het. Shaka se oorloë tussen 1818 en 1828 het bygedra tot 'n reeks gedwonge migrasies bekend in verskeie dele van Suidelike-Afrika as die Mfecane, Difaqane, Lifaqane of Fetcani. Groepe vlugteling van Shaka se aanvalle, eers Hlubi en Ngwane-stamme, later gevolg deur die Mantatees en die Matabele van Mzilikazi, het die Drakensberge aan die weste oorgesteek en kapteinskappe wat in hul pad gestaan het, verwoes. Hongersnood en chaos het na die algehele uitwissing (moord) gevolg ... Ou kapteinskappe het verdwyn en nuwes is geskep.

[Uit: <https://www.sahistory.org.za/people/shaka-zulu>. Toegang op 18 November 2020 verkry.]

BRON 1C

Hierdie artikel handel oor Shaka se reaksie op die aankoms van witmense in Port Natal.

Teen die tyd dat die eerste wit handelaars in 1824 by Port Natal aangekom het, was Shaka in beheer van 'n gesentraliseerde monargie, wat oor die hele oostelike kusgordel van die Pongolarivier in die noorde tot by die lande buite die Tugela in die suide gestrek het. Daardie jaar het Henry Francis Fynn en Francis Farewell Shaka besoek ... Shaka het die wit handelaars die mees gunstelingste behandeling gegee, grond aan hulle gesedeer (gegee) en hulle toegelaat om 'n nedersetting by Port Natal te bou. Hy was nuuskierig oor hul tegnologiese ontwikkelings, was angstig om baie meer oor oorlogvoering te leer en hy was veral geïnteresseerd in die kultuur wat hulle verteenwoordig het. Verder was hy waaksaam oor die voordele wat hulle handel aan hom kon bring.

In 1826, ten einde nader en meer toeganklik aan die setlaars by Port Natal te wees, het Shaka 'n groot militêre barakke by Dukuza gebou, ('die plek waar 'n mens verlore raak') ... Gedurende sy leeftyd was daar geen konflikte tussen die wit mense en die Zoeloes nie, aangesien Shaka nie onverwagse botsings met die militêre magte van die Kaapse koloniale regering wou ontketen nie. H F Fynn, wat hom goed geken het, het hom intelligent en dikwels bewonderenswaardig (vriendelik) gevind, en het geleethede genoem wat geen twyfel gelaat het dat Shaka in staat was tot vrygewigheid. Bevry van die beperkings wat die meeste hoofmanne beperk het, het Shaka as 'n onbetwiste, almagtige heerser opgetree. 'n Wrede tiran, hy het mans tereggestel met 'n wink van sy kop. Die lojaliteite van sy mense was erg gespanne namate die gereelde wreedhede van hulle groot koning geleidelik toegeneem het.

[Uit <https://www.sahistory.org.za/people/shaka-zulu>. Toegang 20 November 2020 verkry.]

BRON 1D

Hierdie portret is 'n skildery van 'n Zoeloe-kryger gedurende Shaka se heerskappy.

[Uit <https://www.google.com/search?q=shaka%20zulu%20warrior&tbm=isch&tbs=rimg:Cfs1gVAfwZN9YRxRizuPdZl6&hl=en&sa=X&ved=0CBsQullBahcKEwiggly74pLtAhUAAAAAHQAAAAAQEA&biw=1235&bih=597#imgsrc=cWzknIEjtqUDdM>. Toegang 20 November 2020 verkry.]

VRAAG 2: HOE HET BRITSE KOLONIALISME DIE LEWENS VAN DIE INWONERS VAN DIE KAAPKOLONIE, BEÏNVLOED?

BRON 2A

Hierdie bron fokus op Nongqawuse se profesie aan die Xhosa-mense.

Nongqawuse, ... was 'n profetes van die Groot Xhosa-slagting van 1856–1857. Nongqawuse was 'n weeskind wat saam met haar oom Mhlakaza by die Gxarha-rivier in onafhanklike Xhosa-land gewoon het ... Eendag in April 1856 het sy haar huishouding ingelig dat sy twee onbekende geeste van 'n ander wêreld teëgekom het wat vir haar gesê het dat die hele nasie uit die dood sou opstaan mits die Xhosa al hul beste geslag en al hul koring vernietig het. Die rede wat gegee is, was dat mense en diere deur towery besoedel (bederf) is en dat die lewendes hulself moet reinig van alle besmetting (onreinheid) sodat nuwe mense en suiwer beste sou opstaan.

Nongqawuse se profesieë was verwelkom deur die oorweldigende meerderheid van die Xhosa-mense ... Nog erger, hulle het gesien hoe hul beeskuddes afgemaai (doodgemaak) was deur 'n uitheemse siekte van bees longsiekte, en dus het hulle geloofwaardigheid (vertroue) aan die profetiese boodskap gegee dat, “hulle is boos en dat alles wat aan hulle behoort sleg is”. 'n Klein minderheid Xhosas, bekend as *amagogotya* (suiniges) het geweier om te slag en hierdie weiering is deur Nongqawuse gebruik om die mislukking van die profesie oor 'n tydperk van vyftien maande (April 1856–Junie 1857) te regverdig.

[Uit xhosaculture.co.za/nongqawuse-xhosa-cattle-killings-1856-57/. Toegang 21 Januarie 2020 verkry.]

BRON 2B

Hierdie artikel omskryf Ordonansie 50 en die gevolge daarvan op die lewens van die mense in die Kaapkolonie.

Soms die 'Magna Carta van die Bruinmense' genoem, het hierdie wet (Ordonnansie 50) in 1828 'Hottentotte en ander vrye persone van kleur' dieselfde regte as blankes in die Kaapkolonie gegee. Toe die Nederlanders hulle in 1652 aan die Kaap gevestig het, was die inheemse mense wat hulle in die omgewing gevind het, Khoi-khoi (voorheen Hottentotte genoem). Volgens die wet was hierdie mense vry ... Met verloop van tyd het baie Khoi-khoi hul beeste en ekonomiese onafhanklikheid verloor en arbeiders vir blankes geword. Met verloop van tyd, is 'n groeiende groep mense van gemengde afkoms (blankes, Khoi-khoi en slawe) geskep waarby bevryde slawe ook aangesluit het ...

Gelyktydig met die Britse besetting van die Kaap in die 1790's, het sendelinge, vars uit Brittanje wat reeds by die anti-slawerny beweging betrokke was, opgedaag om met hierdie einste mense te begin werk. Vir die volgende paar dekades het hulle die stryd om diskriminasie en uitbuiting te verlig, gelei. Oor die algemeen wou die Britse koloniale amptenare moeilikheid van die wit setlaars vermy en was huiwerig (twyfelagtig) om aksie te neem ...

Sendelinge het egter steeds gekla oor misbruik en die ongelykheid wat die 'Kleurling Mense' gely het. ... Ordonnansie 50 was die resultaat. Dit het verklaar dat 'Hottentotte en ander vrye persone van kleur' voortaan nie aan enige wette onderhewig sou wees waaraan wittes ook onderhewig was nie, insluitend die 'ronddwaal'-praktyke en pasvereistes. Vryheid om te beweeg en vryheid om grond te besit is eksplisiet (duidelik) verorden. Dit het dus enige rassediskriminerende wetgewing verbied (gestaak) en gelykheid voor die wet bepaal (verklaar) ...

[Uit smu-facweb.smu.ca/~wmills/course322/50th_Ordinance.html. Toegang 24 Januarie 2020 verkry.]

BRON 2C

Die volgende bron fokus op die oorsake van die Groot Trek.

Die Groot Trek was 'n massiewe (groot) beweging – Groot Reis of migrasie van die ontevrede Afrikaners. Die Afrikaners (Boere en hul diensknegte) van die Kaapkolonie het in die binneland van Suid-Afrika ingetrek om 'n vrye veilige hawe te kry, aangesien hulle ook gehoop het om 'n plek van hul eie te stig, vry van Britse invloed en inmenging ... Hulle het ook wegbeweeg van die koloniale administrasie van die Britte en diegene wat getrek het was semi-nomadiese pastoraliste wat tussen 1830–1840's groot dele van grond wou hê.

Die beweging van die Boere het effens meer as 14 000 mense betrek wat nedersettings van hul eie wou vestig ... Toe die Britte hulle aan die Kaap gevestig het, het hulle met Verengelsing begin en die gebied het 'n Britse kolonie geword. Die Boere is gedwing om Engels as 'n amptelike taal te aanvaar wat sommige onsteld oor was en baie ongelukkig gemaak het. ... Toe die Britte aan die Kaapkolonie kom, het hulle die Swartes bevoordeel, die swart Kringhowe bekend gestel waar Swartes hul Boeremeesters kon dagvaar ... Die Britte het die 50ste Ordonnansie in 1828 bekendgestel. Die Ordinansie het Swartes bevoordeel om te werk vir die mense wat hulle vrywillig gekies het. Die rol van Christelike sendelinge het gelei tot die ontevredenheid van die Boere wat nou ontevrede met die sukses van laasgenoemde se werk was.

Die slawehandel en slawerny is in 1834 in die Kaapkolonie afgeskaf ... Daar was ook grondtekort as gevolg van oor bevolking, wat die Boere gedwing het om weg te beweeg ... Die Boere het hulself as 'n uitverkore ras van God beskou. Hulle wou nie met die Swartes meng nie.

[Uit <https://mubulahistory.blogspot.com/2016/12/causes-of-great-trek.html>. Toegang 24 Januarie 2020 verkry.]

BRON 2D

Hierdie foto toon Nongqawuse met haar mede-profetes, Nonkosi.

[Uit www.sahistory.org.za. Toegang op 20 November 2020 verkry.]

VRAAG 3: HOE HET DIE SUID-AFRIKAANSE OORLOG DIE LEWENS VAN BEIDE DIE BOERE EN SWART SUID-AFRIKANERS TYDENS DIE JARE 1899–1902 BEÏNVLOED?

BRON 3A

Die volgende artikel fokus op die betrokkenheid van swart bevolkingsgroepe in die Anglo-Boereoorlog van 1899 tot 1902.

“Die Suid-Afrikaanse Oorlog het op 11 Oktober 1899 tussen die twee voormalige Boere republieke (Transvaal en die Oranje-Vrystaat) en die Britte uitgebreek. Maar oorlog raak die lewens van alle inwoners van die geaffekteerde land en dit sal onaanvaarbaar wees om nie die baie maniere waarop dit die lewens van die swart bevolkingsgroepe vernietig het, insluitend die Khoi, San, Zoeloe, Xhosa, Tsonga, en Swati, te erken nie. Óf hul rol vrywillig óf onwillekeurig was; vegter of nie-vegter, sou ons ons geskiedenis 'n onreg aandoen as ons hulle uit hierdie oorlog sou verwyder.

Swartmense was met dwang opgeroep en as slawe en diensknegte as verkenners, boodskappers, wagters in blokhuse, stuur hardlopers, veeteelers, loopgraafgrawers, drywers, arbeiders, agterryers en hulpdienste, gebruik. Die agterryers is deur die Boere gebruik om ammunisie te bewaak, te kook, brandhout te versamel, perde reg te maak en vuurwapens vir die stryd te laai. Dit is belangrik om daarop te let dat hulpdienste ook in gevegte gebruik is, duidelik in sommige van die foto's wat tydens die oorlog geneem is. Minstens 15 000 swartes is deur die Britte as vegters gebruik en ook deur beide Britte en Boere as wabestuurders gebruik.”

[Uit <https://www.religiousleftlaw.com/2017/05/black-african-concentration-camps-in-the-second-anglo-boer-war-11-october-1899-31-may-1902.html>. Toegang 17 November 2020 verkry.]

BRON 3B

Hierdie uittreksel beskryf die toestande in die konsentrasiekampe.

30 Mei 1902 is die datum waarop die dood van minstens 15 000 Swartes in konsentrasiekampe wat gedurende die Tweede Anglo-Boereoorlog ongeveer 115 000 van hulle gehuisves het, aandui (26,370 Boerevroue en kinders het in afsonderlike ‘konsentrasiekampe’ gesterf en daardie kampe het Swart diensknegte) ingesluit. Die datum is betekenisvol omdat dit die dag voor die ondertekening van die “vredesooreenkoms,” die Verdrag van Vereeniging, by Melrose House in Pretoria op 31 Mei 1902, kom.

Latere skattings plaas die getal op ongeveer 20,000 Swartes, waarvan die meerderheid kinders was, met die oorsake van dood hoofsaaklik mediese verwaarloosing, blootstelling, aansteeklike siektes (bv. masels, kinkhoes, tifoontkoors, difteria en disenterie) en wanvoeding. Die stigting van hierdie kampe was maar een deel van die “Verskroeiende Aarde-beleid” wat deur die Britse bevelvoerder Lord Kitchener tydens die Suid-Afrikaanse Oorlog (‘eens die laaste gentleman’s war’) aanvaar is as ‘n teenmaatreël vir die Boere se guerrilla-strategie wat aan die einde van 1900’s ingestel is.

[Uit <https://www.religiousleftlaw.com/2017/05/black-african-concentration-camps-in-the-second-anglo-boer-war-11-october-1899-31-may-1902.html>. Toegang 17 November 2020 verkry.]

BRON 3C

Hierdie bron toon Emily Hobhouse, 'n uitgesproke kritikus van die Britse buitelandse beleid se bevindinge oor die toestande in die konsentrasiekampe vir vroue en kinders.

Lizzie van Zyl was 'n tingerige (skraal), swak kind wat desperaat 'n behoefte aan goeie sorg nodig gehad het. Maar omdat haar ma egter een van die 'ongewenstes' was as gevolg van die feit dat haar pa nóg oorgegee of sy mense verrai het. Lizzie is op die laagste rantsoene geplaas en so byna vergaan van honger dat sy ná 'n maand in die kamp na die nuwe klein hospitaal oorgeplaas is. Hier was sy sleg behandel. Die kwaadgesinde Engelse dokter en sy verpleegsters het nie haar taal verstaan nie omdat sy nie Engels kon praat nie, en het haar as 'n idioot bestempel hoewel sy geestelik geskik en normaal was ...

Sy vat die redes vir die hoë sterftesyfer saam, en skryf: "Getalle wat in klein tente opgehoop is: sommige siek, sommige besig om te sterwe, soms 'n dooie een onder hulle; klein rantsoene wat rou uitgedeel word; die gebrek aan brandstof om dit te kook; gebrek aan water om te drink, vir kook, vir wasgoed; gebrek aan seep, borsels en ander instrumente van persoonlike higiëne; gebrek aan beddegoed of beddens om die liggaam van die koue aarde weg te hou; gebrek aan klere vir warmte en in baie gevalle vir ordentlikheid" Haar gevolgtrekking is dat die hele stelsel wreed is en afgeskaf moet word.

[Uit <https://www.sahistory.org.za/topic/women-children-white-concentration-camps-during-anglo-boer-war-1900-1902>. Toegang op 12 Februarie 2020 verkry.]

BRON 3D

Hierdie foto toon die Swart konsentrasiekampe tydens die Tweede Anglo-Boereoorlog (11 Oktober 1899–1902).

[Uit <https://www.religiousleftlaw.com/2017/05/black-african-concentration-camps-in-the-second-anglo-boer-war-11-october-1899-31-may-1902.html>. Toegang op 17 November 2020 verkry.]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is verkry uit die volgende:

<https://www.sahistory.org.za/people/shaka-zulu>.

<https://www.bing.com/images/search?q=shaka+zulu&FORM=HDRSC2>.

<https://www.google.com/search?q=shaka%20zulu%20warrior&tbm=isch&tbs=rimg:Cfs1gVAfwZN9YRxRizuPdZl6&hl=en&sa=X&ved=0CBsQuIBahcKEwiggly74pLtAhUAAAHQAAAAAQEA&biw=1235&bih=597#imgsrc=cWzkniEjtqUDdM>.

smu-facweb.smu.ca/~wmills/course322/50th_Ordinance.html

<https://mubulahistory.blogspot.com/2016/12/causes-of-great-trek.html>

www.sahistory.org.za.

<https://www.sahistory.org.za/article/role-black-people-south-african-war>.

<https://www.religiousleftlaw.com/2017/05/black-african-concentration-camps-in-the-second-anglo-boer-war-11-october-1899-31-may-1902.html>.

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

**NATIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT**

GRAAD 10

NOVEMBER 2020

**GESKIEDENIS (WEERGAWE 1)
NASIENRIGLYN
(EKSEMPLAAR)**

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 20 bladsye.

1. BRONGEBASEERDE VRAE

1.1 Die volgende kognitiewe vlakke is gebruik om brongebaseerde vrae te ontwikkel:

KOGNITIEWE VLAKE	HISTORIESE VAARDIGHEDE	GEWIGS-TOEKENNING VAN VRAE
VLAK 1 (V1)	• Onttrek inligting uit bronne. • Selektoring en organisasie van relevante inligting uit bronne. • Definieer historiese begrippe/terme.	40% (20)
VLAK 2 (V2)	• Interpretasie van bewyse uit bronne. • Verduidelik inligting verkry uit bronne. • Analiseer bewyse uit bronne.	40% (20)
VLAK 3 (V3)	• Interpreteer en evalueer bewyse uit bronne. • Skakel met bronne om bruikbaarheid, betroubaarheid, eensydigheid en beperkings vas te stel. • Vergelyk en kontrasteer interpretasies en perspektiewe in die bronne en kom tot onafhanklike gevolgtrekkings.	20% (10)

1.2 Die inligting hieronder dui aan hoe brongebaseerde vrae geassesseer word:

- By die nasien van brongebaseerde vrae moet krediet gegee word vir enige ander geldige en toepaslike standpunte, argument, bewyse of voorbeelde.
- Met die toekenning van punte moet aandag gegee word aan hoe daar aan die vereistes van die vraag voldoen is.
- In die nasienriglyn word die vereistes van die vraag (vaardighede waaraan aandag gegee moet word) sowel as die vlak van die vraag in kursiefgedrukte skrif aangedui.

1.3 Assesseringsprosedures vir brongebaseerde vrae

- Gebruik 'n regmerk (✓) vir elke korrekte antwoord
- Gee aandag aan die puntetoekenning bv. (2 x 2) wat neerkom op twee redes en word twee punte elk toegeken (✓✓ ✓✓); (1 x 2) wat neerkom op een rede en twee punte toegeken word (✓✓)
- Indien 'n vraag 4 punte tel word 4 regmerke (✓✓✓✓) aangedui.

Paragraafvraag

Paragraawe behoort globaal (holisties) geassesseer te word. Beide die inhoud en die struktuur van die paragraaf moet in berekening gebring word wanneer punte toegeken word. Die volgende stappe moet gebruik word wanneer 'n antwoord op 'n paragraafvraag geassesseer word:

- Lees die paragraaf en plaas 'n kolpunt (.) by elke punt binne-in die teks waar die kandidaat relevante bewyse gebruik het om die vraag te beantwoord.
- Lees die paragraaf weer om die mate te evalueer waarin die kandidaat in staat was om relevante bewyse te gebruik om die paragraaf te beantwoord.
- Maak regmerkies (✓) wat aan die kandidaat toegeken is vir die paragraaf aan die einde van die paragraaf; sowel as die vlak (1,2, of 3) soos aangedui in die holistiese rubriek en gee 'n kort kommentaar bv.

Vlak 2

Gebruik meestal relevante bewyse om die paragraaf te skryf.

- Tel al die regmerke vir die brongebaseerde vrae op en skryf dan die punt aan die regterkantse onderste kantlyn, bv. $\frac{32}{50}$
- Maak seker dat die totale punte akkuraat na die buiteblad van die antwoordeboek oorgedra word.

$$\frac{32}{50}$$

2. OPSTELVRAE

2.1 Die opstellvrae vereis dat kandidate:

- In staat sal wees om hul argument op 'n logiese en samehangende wyse te stel. Hulle moet die relevante inligting kan selekteer, organiseer en bymekaarvoeg sodat dit vir hulle moontlik sal wees om 'n redelike reeks feite of 'n effektiewe argument te kan weergee om sodoende die gestelde vraag te beantwoord. Dit is noodsaaklik dat 'n opstel 'n inleiding, 'n samehangende en gebalanseerde liggaam van bewyse en 'n slot het.

2.2 Nasien van opstelvrae

- Nasieners moet daarop let dat die inhoud van die antwoord gelei sal word deur die handboeke wat by 'n spesifieke sentrum gebruik is.
- Kandidate mag enige ander toepaslike inleiding en/of samevatting hê as dit wat ingesluit is by 'n riglyn vir nasien van 'n spesifieke opstel.
- By die assessering van die oop brongebaseerde vrae moet kandidate krediet kry vir enige ander relevante antwoord.

2.3 Globale assessering van 'n opstel

Die opstel skryfwerk sal holisties (globaal) geassesseer word. Hierdie benadering vereis dat die onderwyser die totale produk as 'n geheel sal bepunt sonder om die samestellende dele individueel te bepunt. Hierdie benadering moedig die leerder aan om 'n individuele mening aan te bied deur gebruik te maak van geselekteerde feitelike bewyse om 'n argument te ondersteun. Daar sal nie van die leerder verwag word om slegs 'feite' neer te skryf om 'n beter punt te behaal nie. Hierdie benadering sal leerders ook ontmoedig om 'model-antwoorde' voor te berei en te reproduseer sonder om die spesifieke vereistes van die vraag in ag te neem. Holistiese nasien van opstelle gee krediet aan leerders se mening, ondersteun deur bewyse. Anders as by inhoudsgebaseerde nasien, word leerders met holistiese assessering nie vir ontoereikende taalgebruik gepeenaliseer nie, aangesien die klem op die volgende val:

- Die konstruksie/daarstelling van 'n argument
- Die toepaslike seleksie van feitelike bewyse om sodanige argument te ondersteun
- Die leerder se interpretasie van die vraag.

Assesseringsprosedures vir die opstel

2.4 2.4.1 Hou die sinopsis in gedagte wanneer die skryfwerk nagesien word.

2.4.2 Tydens die deurlees van die skryfwerk moet regmerkies toegeken word vir 'n relevante inleiding (aangedui met 'n kolpunt ('bullet') in die nasienriglyne/memorandum), vir elke hoofmoment/aspek wat volledig gekontekstualiseer is en 'n relevante slotopmerking (aangedui met 'n kolpunt in die nasienriglyn/memorandum) bv. 'n antwoord waar daar 5 hoofpunte is, sal daar dus 7 regmerkies wees.

2.4.3 Die volgende addisionele simbole kan ook gebruik word:

- Inleiding, hoofaspekte en slotopmerking nie behoorlik

gekontekstualiseer nie

- Verkeerde stelling

- Irrelevante stelling

- Herhaling

- Analise

- Interpretasie

|
|
|

R

A√

1√

Λ

Die matriks

2.5 2.5.1 Gebruik van die matriks vir die assessering van opstelle.

By die nasien van opstelle, moet die kriteria gebruik word wat in die matriks voorsien word. Tydens die assessering van 'n opstel moet beide die inhoud en die aanbieding in ag geneem word. 'n Punt word toegeken by die snypunt van die inhoud en aanbieding, gebaseer op die sewe vaardigheidvlakke.

- (a) Met die eerste deurlees van die opstel word daar bepaal tot watter mate die hoofmomente gedek is om en die **inhoudsvlak** (op die matriks) vas te stel.

I	VLAK 4	

- (b) Die tweede deurlees van die opstel sal die vlak (op die matriks) van die **aanbieding** bepaal.

I	VLAK 4	
A	VLAK 3	

- (c) Ken 'n algehele punt toe met behulp van die matriks.

I	VLAK 4	}26–27
A	VLAK 3	

NASIEN-MATRIKS VIR OPSTEL – TOTAAL: 50

	VLAK 7	VLAK 6	VLAK 5	VLAK 4	VLAK 3	VLAK 2	VLAK 1
AANBIEDING 	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. Goeie sintese van inligting. Het 'n goed gebalanseerde, oorspronklike argument ontwikkel met bewyse. Argument deurgaans volgehou en verdedig. Onafhanklike gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Baie goed beplande en gestruktureerde opstel. 'n Relevante argument is gevolg. Bewyse gebruik om die argument te verdedig. Poog om 'n onafhanklike gevolgtrekking uit die bewyse te maak om die argument te ondersteun.	Goed beplande en gestruktureerde opstel. Poog om 'n duidelike argument te ontwikkel. Gevolgtrekking gemaak uit bewyse om die argument te ondersteun.	Argument beplan en gestruktureer. Bewyse tot 'n sekere mate gebruik om argument te ondersteun. Slotsom bereik op grond van bewyse.	Toon soms bewys van 'n gestruktureerde en beplande argument. Poog om 'n argument vol te hou. Gevolgtrekking nie duidelik ondersteun deur bewyse nie.	Poging aangewend om antwoord te struktureer. Grootliks beskrywend of poog om argument te ontwikkel. Geen poging om 'n gevolgtrekking te maak nie.	Weinig of geen poging om die opstel te struktureer nie.
INHOUD 							
VLAK 7 Vraag is ten volle beantwoord. Inhoudskeuse ten volle relevant tot argument wat gevolg is.	47–50	43–46					
VLAK 6 Vraag is beantwoord. Inhoudseleksie relevant tot argument wat gevolg is	43–46	40–42	38–39				
VLAK 5 Vraag grotendeels beantwoord. Inhoud toereikend en relevant.	38–39	36–37	34–35	30–33	28–29		
VLAK 4 Vraag herkenbaar in antwoord. Sommige weglatings of irrelevante keuse van inhoud.			30–33	28–29	26–27		
VLAK 3 Keuse van inhoud hou verband met vraag, maar beantwoord dit nie. Hou soms nie verband met die vraag nie. Weglatings.				26–27	24–25	20–23	
VLAK 2 Vraag ontoereikend beantwoord. Inhoud skraal.					20–23	18–19	14–17
VLAK 1 Vraag ontoereikend beantwoord of glad nie. Ontoereikend of irrelevante inhoud.						14–17	0–13

***Riglyne vir die toekenning van 'n punt in Vlak 1:**

- Vraag glad nie beantwoord nie/totaal irrelevante inhoud; geen poging om die opstel te struktureer nie = 0
- Vraag sluit basiese en algemene irrelevante inligting in; geen poging om die opstel te struktureer nie = 1–6
- Vraag ontoereikend en vaag beantwoord ; klein poging om die opstel te struktureer = 7–13

AFDELING A: BRONGEBASEERDE VRAAG**VRAAG 1: HOE HET SHAKA 'N KRYGER, DIE MAGTIGE ZOELOE-KONINKRYK GEKONSOLIDEER?**

- 1.1 1.1.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]*
 • Nandi (1 x 1) (1)
- 1.1.2 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1A – V2]*
 • Hy het sonder 'n vader grootgeword. (1 x 2) (2)
- 1.1.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1A – V1]*
 • (a) Dindiswayo
 • (b) Zwide (2 x 1) (2)
- 1.1.4 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1A – V2]*
 • Hy is beveel om as een van die Mthethwa-regimente te dien.
 • Sy dapperheid en ambisies.
 • Hy wou heers oor die seuns wat hom as kind geboelie het.
 • Hy was talentvol en dapper.
 • Sy droom om eendag stamhoof te word.
 • Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 1.1.5 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 1A – V2]*
 • Hy het sy ambisies gesien en hom tot 'n groot leier gementor.
 • Hy het hom opgelei om 'n groot vegter te word.
 • Hy het sy charisma gemotiveer.
 • Hy het hom as die hoofman na die dood van sy vader aangestel.
 • Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 1.2 1.2.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]*
 • KwaBulawayo (1 x 1) (1)
- 1.2.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]*
 • by die plek van die moord (1 x 1) (1)
- 1.2.3 *[Verduidelikking van historiese konsep uit Bron 1B – V2]*
 • Wegvlug van groepe mense wat Shaka se wreedheid gevrees het.
 • Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)
- 1.2.4 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1B – V1]*
 • Zwangendaba
 • Mzilikazi
 • Soshangane (3 x 1) (3)

- 1.2.5 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1C – V2]*
- Massiewe oordrag van ekonomiese potensiaal na 'n gesentraliseerde staat is ontwikkel.
 - Die veerykdom is aansienlik verbeter.
 - Ontwikkeling van trots om aan die ongeëwenaarde militêre mag van die Zoeloe te behoort. (3 x 1) (3)

- 1.2.6 *[Interpretasie en analise van bewyse uit Bron 1C – V2]*
- Massamoord op mense
 - Gedwonge migrasie / Mfecane
 - Hongersnood en chaos
 - Nuwe groepe is gevorm
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)

1.3 Gebruik Bron 1C.

- 1.3.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1C – V1]*
- Henry Francis Fynn
 - Francis Farewell (2 x 1) (2)

- 1.3.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1C – V1]*
- Hy was nuuskierig oor hul tegnologiese ontwikkelings.
 - Hy was angstig om oor hul oorlogvoering te leer.
 - Hy was geïnteresseerd in die kultuur.
 - Hy was bedag op die voordele wat hulle handel aan hom kon bring (Enige 3 x 1) (3)

- 1.3.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1C – V1]*
- Shaka het die wit handelaars die mees bevoordeelde behandeling gegee.
 - Hy het hulle grond gegee.
 - Hy het hulle toegelaat om 'n nedersetting by Port Natal te bou.
 - Hy was in staat tot vrygewigheid. (2 x 1) (2)

- 1.3.4 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 1C – V1]*
- 'n Wrede tiran
 - 'n Onbetwiste, almagtige heerser (2 x 1) (2)

- 1.3.5 *[Interpretasie en analise van bewyse uit Bron 1C – V2]*
- Hulle wou die beheer van Port Natal oorneem.
 - Hulle wou die vriendskap wat hulle met Shaka gesmee het, tot hul voordeel gebruik.
 - Hulle wou meer oor sy koninkryk leer.
 - Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)

- 1.4 1.4.1 *[Interpretasie en analise van bewyse uit Bron 1D – V2]*
- Dit beeld 'n goed opgeleide Zoeloe-kryger (vegter) uit.
 - Hulle het assegaie/spiese en skilde gedra.
 - Zoeloe-vegter het nie skoene vir beweeglikheid gedra nie.
 - Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)

1.4.2 [Vergelyking van bronne en die bepaling van ooreenkomste tussen Bronne 1D en Bron 1A – V3]

- Bron 1D beeld 'n goed opgeleide Zoeloe-kryger (vegter) uit.
- Bron 1A vertel hoe Shaka vaardig en waaghalsig was.
- Bron 1D wys hoe een van Shaka se krygers geen skoene dra nie.
- Bron 1A wys hoe Shaka wreed, talentvol en dapper was.
- Albei bronne wys hoedat die krygers magtig en dapper was.
- Enige ander relevante antwoord

(2 x 2) (4)

1.5 [Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]

Kandidate kan die volgende aspekte in hul antwoord insluit:

- Shaka se opvoeding het daartoe gelei dat hy 'n vegter was. (eie kennis)
- Hy was vaardig en waaghalsig (Bron 1A)
- Shaka het Ndwandwe, Mthethwa en Zoeloe saamgevoeg om 'n magtige Zoeloe-koninkryk te vorm (Bron 1A).
- Shaka het 'n hoofstad vir die Zoeloe-koninkryk gestig (Bron 1B)
- Shaka het 'n goeie militêre stelsel ontwikkel deur ekonomiese en sosiale veranderinge in die Zoeloe-koninkryk (Bron 1B)
- Shaka het wit handelaars toegelaat om hulle in sy koninkryk te vestig sodat hy meer inligting kon kry om sy koninkryk te ontwikkel (Bron 1C)
- Hy was 'n wrede onbetwiste tiran, maar was vrygewig/vriendelik (Bron 1C)
- Shaka se soldate was altyd fiks en gereed om aan te val (Bron 1D)
- Shaka se soldate het oor doringagtige terreine gehardloop, kort spies gebruik om op kort afstand aan te val en het 'n lang skild gehad om hulle teen die vyand te beskerm. (eie kennis)
- Enige ander relevante antwoord

Gebruik die volgende rubriek om 'n punt toe te ken:

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n elementêre wyse, bv. toon min of geen begrip van hoe Shaka, die kryger, die Zoeloe-koninkryk in 'n magtige koninkryk gekonsolideer het. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie.	0–2
VLAK 2	• Bewyse meestal relevant en hou tot 'n groot mate verband met die onderwerp, bv. toon 'n mate van begrip van hoe Shaka, die kryger, die Zoeloe-koninkryk in 'n magtige koninkryk gekonsolideer het. • Gebruik bewyse op 'n basiese wyse om 'n paragraaf te skryf.	3–4
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse bv. demonstreer 'n deeglike begrip van hoe Shaka, die kryger, die Zoeloe-koninkryk in 'n magtige koninkryk gekonsolideer het. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf wat 'n begrip van die onderwerp toon.	5–6

(6)

[50]

VRAAG 2: HOE HET BRITSE KOLONIALISME DIE LEWENS VAN DIE INWONERS VAN DIE KAAPKOLONIE BEÏNVLOED?

- 2.1 2.1.1 *[Verduideliking van historiese konsep uit Bron 2A – V1]*
- Die beleid of praktyk om volle of gedeeltelike politieke beheer oor 'n ander land te verkry, dit te beset met sy setlaars en dit ekonomies uit te buit. (1 x 2) (2)
- 2.1.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]*
- Twee onbekende geeste (1 x 1) (1)
- 2.1.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]*
- Hulle moet hul beste slag.
 - Hulle moet hul koring vernietig. (2 x 1) (2)
- 2.1.4 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2A – V1]*
- 'n Klein minderheid Xhosas, bekend as amagogotya (suiniges) het geweier om hul vee te slag. (1 x 1) (1)
- 2.1.5 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 2A – V2]*
- Xhosas het honger gely
 - Hulle het as slawe arbeiders vir die Britte gewerk
 - Xhosa-hoofmanne is gevange geneem
 - Mense is sonder leiers gelaat
 - Xhosa-grond is vervreemd vir die wit nedersetting
 - Massiewe program vir intensiewe werwing van Swartes is deur die Goewerneur begin
 - Enige ander relevante antwoord (Enige 2 x 2) (4)
- 2.2 2.2.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2B – V1]*
- Khoi-khoi of Hottentots (1 x 1) (1)
- 2.2.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2B – V1]*
- Om diskriminasie en uitbuiting te beveg
 - Hulle verbied rassediskriminerende wetgewing.
 - Hulle eie gelykheid voor die wet. (2 x 1) (2)
- 2.2.3 *[Interpretasie en analise van bewyse uit Bron 2B – V2]*
- Boere het nie meer mag oor Kleurlinge gehad nie.
 - Hulle het 'n groep arbeiders verloor.
 - Boere was nie daaraan gewoond om gelyk met Kleurlinge te wees nie.
 - Boere het gevoel dat daar 'n werklike behoefte bestaan om uit die Kaap te trek.
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)

- 2.3 2.3.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]*
- Hulle het gehoop om 'n vestiging van hul eie te stig, vry van Britse invloed en inmenging.
 - Hulle het ook wegbeweeg van die koloniale administrasie van die Britte.
 - Die wat getrek was, semi-nomadiese pastoraliste wat groot dele grond wou hê. (3 x 1) (3)
- 2.3.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]*
- Hulle het nie Engels as 'n amptelike taal aangeneem nie.
 - Dit het Boere baie ongelukkig gemaak. (2 x 1) (2)
- 2.3.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V1]*
- Hulle wou 'n vrye en veilige hawe kry
 - Hulle het wegbeweeg van die koloniale administrasie
 - Bekendstelling van Ordonnansie 50
 - Rol wat Christelike sendelinge gespeel het
 - Afskaffing van slawehandel
 - Verengelsing (4 x 1) (4)
- 2.3.4 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2C – V2]*
- Hulle was boere
 - Hulle wou vir hulself werk
 - Hulle wou nie vir Britse-koloniste werk nie
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (2)
- 2.3.5 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 2C – V2]*
- Hulle het nie die Swartes as hul gelykes erken nie
 - Hulle beskou Swartes as slawe
 - Hulle het hulle as 'n minderwaardige ras beskou
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 2.4 2.4.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 2D – V1]*
- Nongqawuse en Nonkosi (2 x 1) (2)
- 2.4.2 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 2D – V2]*
- Dit wys vir die mense wat saam met die profesie gekom het.
 - Dit wys Nongqawuse en Nonkosi.
 - Dit wys die profetessee
 - Dit toon die voorval wat in 1856–1857 gebeur het.
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 2.4.3 *[Interpretasie en bruikbaarheid van die bewyse uit Bron 2D – V3]*
- Dit wys die profetessee wat vir die Xhosa vee-slagting in 1856–1857 verantwoordelik was.
 - Dit wys vir Nongqawuse en Nonkosi wat saam met die profesie gekom het.
 - Hulle profesie het tot die vee-slagting deur die Xhosas gelei met die hoop dat hulle die Britse volk gaan verslaan.
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)

2.5 [Interpretasie, evaluering en sintese van inligting uit die bronne – V3]

Kandidate kan die volgende aspekte in hul antwoorde insluit:

- Xhosa is gedwing om vir die wittes te werk (Bron 2A)
- Almal wat nie vir die wittes wou werk nie, is in hegtenis geneem (eie kennis)
- Ordonnansie 50 is bekendgestel (Bron 2A)
- Hottentotte het gelyke regte as die wittes gehad (Bron 2B)
- Hottentotte vryheid gegee (Bron 2B)
- Die Boere het die Kaap vir veilige hawe verlaat (Bron 2C)
- Kaap is verengels wat die Boere kwaad gemaak het (Bron 2C)
- Swartes het ná die vee-slagting voorval vir Blankes gewerk (eie kennis)
- Grondkonflik tussen die Boere en die Xhosa (eie kennis)
- Grensoorloë het ook 'n impak op die lewens van die Boere gehad (eie kennis)
- Die profesie het die Xhosas in 'n nadelige posisie geplaas om deur Britte uitgebuit te word. (Bron 2D)
- Enige ander relevante antwoord

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n elementêre wyse, toon min of geen begrip van die impak van Britse kolonialisme op die inwoners van die Kaapkolonie. • Gebruik bewyse gedeeltelik of kan nie 'n paragraaf skryf nie.	0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou tot 'n groot mate verband met die onderwerp, toon 'n van begrip van die impak van Britse kolonialisme op die inwoners van die Kaapkolonie. • Gebruik bewyse op 'n basiese manier om 'n paragraaf te skryf.	3–4
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse, bv toon 'n deeglike begrip van die impak van Britse kolonialisme op die inwoners van die Kaapkolonie. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon 'n begrip van die onderwerp.	5–6

(6)
[50]

VRAAG 3: HOE HET DIE SUID AFRIKAANSE OORLOG DIE LEWENS VAN BEIDE DIE BOERE EN SWART SUID AFRIKANERS TYDENS DIE JARE 1899–1902 BEÏNVLOED?

- 3.1 3.1.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]*
- Transvaal
 - Oranje-Vrystaat (2 x 1) (2)
- 3.1.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]*
- 11 Oktober 1899 (1 x 1) (1)
- 3.1.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3A – V1]*
- Khoi
 - San
 - Zulu
 - Xhosa
 - Tsonga
 - Swati (Enige 4 x 1) (4)
- 3.1.4 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 3A – V2]*
- Dit was 'n oorlog tussen die Boere en Britte
 - Dit was 'n oorlog tussen Afrikaanse en Engelssprekenders
 - Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)
- 3.1.5 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 3A – V2]*
- Hulle het gehoop om stemreg te kry
 - Hulle het gehoop om hulle grond terug te kry
 - Hulle het gehoop om gelykheid en vryheid te verkry
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 3.2 3.2.1 *[Interpretasie van bewyse uit Bron 3B – V1]*
- 'n Militere strategie wat deur die Britte gebruik was om die Boere se plase te verbrand. (1 x 2) (2)
- 3.2.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3B – V1]*
- Mediese verwaarloosing
 - Blootstelling aan siektes a.g.v. oorbevolking
 - Wanvoeding
 - Aansteeklike siektes (3 x 1) (3)
- 3.2.3 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 3B – V2]*
- Witmense is voorkeur en meer aandag as Swartes gegee.
 - Swartes se voedselratsoene was kleiner as dié in wit kampe.
 - Swartmense moes hul eie akkommodasie bou.
 - Emily Hobhouse, 'n hervormer, het net wit kampe besoek.
 - Enige ander relevante antwoord (1 x 2) (2)
- 3.2.4 *[Interpretasie en analiese van bewyse uit Bron 3B – V2]*
- Dit was die einde van die oorlog tussen die Boere en Britte.
 - Afrikaners deur die Britte verslaan
 - Vredesonderhandelinge tussen die Boere en Britte.
 - Enige ander relevante antwoord (Enige 2 x 2) (4)

- 3.3 3.3.1 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3C – V1]*
- Tingerig (skraal) (2 x 1) (2)
 - Swak
- 3.3.2 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3C – V1]*
- Haar pa het hom nie oorgegee nie. (2 x 1) (2)
 - Hy het nie sy mense verraai nie.
- 3.3.3 *[Onttrekking van bewyse uit Bron 3C – V1]*
- Klein voedselrantsoene rou uitgedeel
 - Die gebrek aan middele om dit te kook
 - Gebrek aan water vir drink, vir kook, vir wasgoed was
 - Gebrek aan seep, borsel en ander instrumente van persoonlike netheid
 - Gebrek aan beddegoed of van beddens om die liggaam van die blote/kaal aarde weg te hou
 - Gebrek aan warm klere (Enige 4 x 1) (4)
- 3.3.4 *[Interpretasie en analise van bewyse uit Bron 3C – V2]*
- Daar was diepe haat tussen die Britte en die Boere
 - Albei wou totale beheer oor Suid-Afrika hê
 - Brittanje wou die beheer van die grondstowwe/mineraalbronne wat in die Boererepublieke gevind is, hê
 - Die Boere het Brittanje as 'n gulsige land beskou wat nie die beste belange van Suid-Afrika op die hart gehad het nie.
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 3.4 3.4.1 *[Interpretasie en analise van bewyse uit Bron 3D – V2]*
- Dit toon dat mense in groot getalle in die kampe sterf
 - Die toon die verwoestende toestande wat tot 'n hoë sterftesyfer gelei het
 - Mense is in loopgrawe begrawe
 - Daar was geen waardige begrafnisse nie
 - Enige ander relevante antwoord (2 x 2) (4)
- 3.4.2 *[Vergelyking van bronne en die bepaling van ooreenkomste tussen Bron 3B en 3D – V3]*
- Bron 3B toon hoë sterftesyfer as gevolg van wanvoeding, mediese verwaarloosing en aansteeklike siektes.
 - Bron 3D toon die aantal lyke of dooie liggame
 - Albei bronne toon 'n hoë sterftesyfer in die kampe.
 - Albei bronne wys swartmense in groter getalle as witmense in die kampe sterf.
 - Enige ander relevante antwoord. (2 x 2) (4)

3.5 [Interpretasie, evaluering en sintese van bewyse uit relevante bronne – V3]

Kandidate kan die volgende aspekte in hul antwoord insluit:

- Verskillende bevolkingsgroepe was by die oorlog betrek (Bron 3A)
- Swartes is van die plase na konsentrasiekampe verwyder (eie kennis)
- Daar was mediese verwaarloosing, wanvoeding, blootstelling aan aansteeklike siektes (Bron 3B)
- Daar was oorbevolking (eie kennis)
- Boere is verslaan en die Verdrag van Vereeniging is onderteken (Bron 3B)
- Swartes is nie stemreg gegee soos belowe nie (eie kennis)
- Boerevroue is ook in konsentrasiekampe geplaas (Bron 3C)
- Die Boerevroue-kampe was oorbevolk met geen basiese mediese sorg nie (Bron 3C)
- Diepe haat tussen die Boere en Britte het toegeneem (eie kennis)
- Vroue het nie veilig gevoel nie en het besluit om by die weermag aan te sluit (eie kennis)
- Swart mense het in groot getalle in die kampe gesterf (Bron 3D)
- Swart mense is in loopgrawe begrawe (Bron 3D)
- Enige ander relevante antwoord

VLAK 1	• Gebruik bewyse op 'n elementêre wyse, bv. toon min of geen begrip van die impak van die Suid Afrikaanse Oorlog op die lewens van beide Boere en Swart Suid-Afrikaners gedurende die jare 1899–1902. • Gebruik bewyse gedeeltelik om oor die onderwerp verslag te doen of kan nie 'n paragraaf skryf nie.	0–2
VLAK 2	• Bewyse is meestal relevant en hou tot 'n groot mate verband met die onderwerp, bv. toon 'n mate van begrip van die impak van die Suid Afrikaanse Oorlog op die lewens van die Boere en Swart Suid-Afrikaners gedurende die jare 1899–1902. • Gebruik bewyse op 'n baie basiese wyse om 'n paragraaf te skryf.	3–4
VLAK 3	• Gebruik relevante bewyse, bv. demonstreer 'n deeglike begrip van die impak van die Suid-Afrikaanse Oorlog op die lewens van beide Boere en Swart Suid-Afrikaners gedurende die jare 1899–1902. • Gebruik bewyse baie effektief in 'n georganiseerde paragraaf en toon begrip van die onderwerp.	5–6

(6)
[50]

AFDELING B: OPSTELVRAE

Beantwoord ten minste EEN vraag, maar nie meer as TWEE vrae uit hierdie afdeling nie

VRAAG 4: TRANSFORMASIE IN SUIDER-AFRIKA NA 1750 – DIE OPKOMS VAN DIE BASOETO-KONINKRYK ONDER KONING MOSHOESHOE

[Beplan en konstrueer 'n oorspronklike argument gebaseer op relevante bewyse deur gebruik te maak van analitiese en interpretatiewe vaardighede]

SINOPSIS

Kandidate sê of hulle saamstem of nie saamstem met die verklaring nie en verduidelik waarom. Die klem moet val op hoe Moshoeshe strategieë en diplomatie gebruik het om sy nasie op te bou. Kandidate moet hul gegewe argument met relevante historiese bewyse ondersteun.

HOOFASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte insluit

- Inleiding: Kandidate moet aandui of hulle met die stelling saamstem of nie.

UITBREIDING:

- Moshoeshe het sy nasie versterk deur modernisering en kompromering
- Hy het sy mense opgevoed
- Hy het Christenskap bevorder om sy mense te moderniseer
- Die sendelinge het 'n groot invloed op die vorming van Basotho-nasie gehad
- Hy het kennis en tegnologie verwerf om sy nasie teen Boere- en Britse-aanvalle te beskerm
- Thaba Bosiu was die middelpunt van sy koninkryk waar sy mense veilig gevoel het
- Thaba Bosiu was nie maklik toeganklik nie
- Moshoeshe het ook sy weermag gemoderniseer
- Hy het perde en onwettige vuurwapens gekoop
- Hy het 'n magtige en formidabele leër van gemonteerde geweermaats gehad
- Hy het die Boere toegelaat om as gaste by Caledon-vallei te stop
- Hy het swak mense beskerm en vir hulle grond gegee
- Moshoeshe het verarmde mense beskerm en vir hulle grond gegee
- Hy het die Mafisa-stelsel gebruik wat vee aan mense geleen het
- Hy het die waarde van Europeërs besef
- Hy het magtige leiers erken en het nie probeer om hulle te beveg nie of om vir grond teen hulle mee te ding nie.
- Hy het vreedsaam saam met beide sy bure en trekboere geleef
- Toe Trekboere hulp vra met hul aanval op die Ndebele, het hy geweier
- Moshoeshe het met die Boere handel gedryf
- Hy het gewere van die Boere ontvang in ruil vir graan en beeste.
- Toe die Boere nie tevrede was met die Napier-verdrag nie, het Moshoeshe 'n stuk grond aan hulle geleen.
- Moshoeshe het met Sir George Grey onderhandel nadat hy die Britte verslaan het ten einde sy ondergang te vermy.
- Enige ander relevante antwoord

Gevolgtrekking: Kandidate moet hul argument met 'n relevante gevolgtrekking saamvat.

[50]

VRAAG 5: KOLONIALE UITBREIDING NA 1750 – SAMEWERKING EN KONFLIK OP DIE HOËVELD

[Beplan en konstrueer 'n argument gebaseer op bewyse met behulp van analitiese en interpretatiewe vaardighede – V1]

SINOPSIS

Kandidate moet bepaal tot watter mate die Britte probeer het om die konflik op die Hoëveld oplos het. Kandidate moet hul gegewe argument met relevante historiese bewyse ondersteun.

HOOFASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte in hul antwoord insluit:

- Inleiding: Kandidate moet die rol wat deur die Britte gespeel is om die konflik in die Hoëveld op te los bespreek.

UITBREIDING

- Moshoeshoe het die Hoëveld beset en die aankoms van Boere en Britte het die Basotho weslyn verander
- Grod was die oorsaak van die konflik tussen die drie nasies
- Toe die Boere in die Hoëveld aankom, het Moshoeshoe hulle die grond in die Caledon-vallei laat gebruik
- Aanvanklik het die Basotho en Boere vreedsaam geleef
In die 1830's was Basotho egter onder druk van verskillende groepe wat in daardie gebied woon
- Die Boerebevolking het toegeneem en die vraag na grond het toegeneem
- In 1843 het Napier en Moshoeshoe 'n Verdrag van Vriendskap onderteken
Boere was ongelukkig, en om konflik te vermy, het Moshoeshoe grond aan hulle verhuur
- In 1850 het Major Warden 'n nuwe grens getrek wat die Boere bevoordeel het
- Die Wit setlaars het basies al die grond ontvang wat hulle versoek het
- Die Griekwas, die Tlokwa en die Barolong wou ook deel van die grond hê
- Die Boere het in getalle toegeneem en het meer grond benodig
- Moshoeshoe het besef dat hy geen weerstand teen die Boere kon bied nie en het beskerming van die Britte gesoek
- Hy het 'n verdrag met die Britte onderteken en ooreengekom op 'n grens vir die Sotho-koninkryk, wat die Caledonrivier-vallei ingesluit het.
- Moshoeshoe het 'n driehoek stuk grond tussen die Caledon- en die Oranjeriviere vir Wit nedersetting prysgegee
- Henry Warden, 'n Britse agent, het vier van Moshoeshoe se subhoofde se onafhanklikheid van sy gesag toegestaan
- Warden se plan was om onenigheid te saai en dan te regeer.
- Die Warden-lyn het die Basotho vernietig en Moshoeshoe het geweier om die Warden-lyn te aanvaar.
- Klopjagte en steel van vee het voortgeduur en Moshoeshoe is geblameer
- Dit het tot 'n oorlog tussen Moshoeshoe en die Britte gelei
- Die Britte is twee keer deur die Basotho verslaan
- Bloemfontein-konvensie het gelei tot die onafhanklikheid van Oranje-Vrystaat
- Gebied tussen Vaal- en Oranjeriviere is aan die Boere gegee.

- Moshoeshoe is nie geraadpleeg nie en dit het verdere konflik veroorsaak Basotho het vee van Boere-boere gestroop en dit het gelei tot 'n reeks oorloë tussen die Boere en die Sotho
Die Britte het die Boere met wapens voorsien en die verkoop daarvan aan die Basotho verbied
'n Tweede Sotho-Boereoorlog van 1856–1869 het rampspoedige resultate vir Moshoeshoe gehad
- Hy het ondersteuning en lojaliteit van sy ondergeskikte hoofmanne verloor
- Moshoeshoe het vir Britte beskerming gevra om Basotho-grond te hou
- In 1868 is die Sotho-koninkryk as 'n Britse kolonie verklaar, en genaamd Basoetoland.
- Moshoeshoe het daarin geslaag om sy koninkryk te red deur te verhoed dat die trekkers sy gebied oorneem
- Enige ander relevante antwoord

Slot: Kandidate moet hul argument met 'n relevante gevolgtrekking saamvat.

[50]

VRAAG 6: SUID-AFRIKAANSE OORLOG EN DIE UNIE-DIE NATURELLE GRONDWET VAN 1913

[Beplan en konstrueer 'n argument gebaseer op bewyse met behulp van analitiese en interpretatiewe vaardighede – V1]

SINOPSIS

Kandidate moet krities bespreek hoe die Naturelle Grondwet van 1913 die lewens van die Swart bevolking geraak het.

HOOFASPEKTE

Kandidate moet die volgende aspekte insluit:

- Inleiding: Kandidate moet die maatskaplike en ekonomiese impak van die Naturelle Grondwet op die Swart bevolking krities bespreek.

UITBREIDING:

- Die regering het die Naturelle Grondwet van 1913 deurgevoer as gevolg van druk vanaf polities gemagtigde wit boere. Voordat die Grondwet deurgevoer is, was baie swart boere suksesvolle deelboere.
- Hulle het die grond verbou en die gewasse wat hulle geproduseer het, verkoop
- Die bekendstelling van die Grondwet het nadelige gevolge vir die deelboere gehad
- Die Grondwet het deelboerdery stop gesit
- Deelboere is gedwing om vir hy wit boere te werk of het op die myne gaan werk
- Sommige deelboere het aanvanklik geweier om vir die blankes te werk en het hul vee geneem en na die reservate gegaan
- Hulle is gedwing om die vee te verkoop om te oorleef, aangesien daar nie genoeg grond vir die vee was nie
- Die Grondwet het die kans dat Swartes suksesvolle kommersiële boere in kompetisie met blankes sou word, beëindig.
- Sosiaal het die Grondwet die swartes erg geraak
- Swartes is met hul vee uitgesit
- Hulle het in alle soorte weerstoestande rondgedwaal
- Die wet het bepaal dat diegene wat 'n grondlose swart persoon huisvestig gee, 'n straf van 100 pond of gevangenisstraf opgelê kon word
- Die reservate was oorbevolk en ver van die stede af
- Die grond in die reservate was weens gronderosie nie geskik vir landbou nie
- Die toestande in die reservate was swak met 'n toename in siektes ondervoeding
- Die reservate was van mediese sorgsentrums gelee wat tot 'n hoë babasterfte syfer gelei het
- Hulle het dikwels hulle verswakkende vee doodgemaak of verkoop
- Die hoeveelheid grond wat aan swartes toegeken is, was onvoldoende
- Die SANNC was die eerste organisasie wat die Wet beveg het
- Sol Plaatje en ander SANNC-lede het na landelike gebiede gegaan om die swarkry wat deur die Grondwet veroorsaak is, te ondersoek
- Hulle het die Swart-mense se lyding ingevolge die Wet gesien en opgeteken
- Die lede van SANNC was verskeie kere oproepe vir die herroeping van die wet, maar dit was ter vergeefs

- In 1914 het SANNC 'n afvaardiging na die Eerste Minister, Louis Botha gestuur om teen die Wet te protesteer, maar dit was ook onsuksesvol
- SANNC het na Brittanje gereis om hul griewe aan Britse regering voor te lê
- Hierdie poging was onsuksesvol aangesien die Britse regering geweier het om in te gryp
- SANNC is gestig om die diskriminasie teen swart Suid-Afrikaners te beveg
- Die Grondwet was die voorloper van die apartheidsstelsel, talle diskriminerende wette is deurgevoer soos die Wet op Stedelike Gebiede van 1923 om skeiding in 1924 te intensifiseer was die 'beskaafde arbeidsbeleid' deurgevoer, die Bantustan-beleid en die Groepsgebiedwet in die 1950's.
- Dit het 'n ernstige negatiewe impak op die meerderheid van die bevolking gehad, terwyl dit die minderheid bevoordeel het.
- Enige ander relevante antwoord

Slot: Kandidate moet hul argument met 'n relevante gevolgtrekking saamvat.

[50]

TOTAAL: 150